

Sygn. akt I CZ 148/12

POSTANOWIENIE

Dnia 5 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący)

SSN Jan Górowski (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z wniosku Z. W. i innych
przy uczestnictwie J. L.-B. i innych
o ustanowienie drogi koniecznej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 5 grudnia 2012 r.,
zażalenia uczestnika F. L.-B.
na postanowienie Sądu Okręgowego
z dnia 28 lutego 2012 r., w zakresie dotyczącym kosztów,

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 28 lutego 2012 r. Sąd Okręgowy, na skutek apelacji uczestnika m. W. od postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 11 stycznia 2010 r. w sprawie z wniosku Z. W. i innych o ustanowienie drogi koniecznej oddalił apelację i zasądził od uczestnika F. L. – B. na rzecz na Z. W. i C. W. solidarnie kwotę 120 zł i na rzecz E. P. i D. P. solidarnie kwotę 120 zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania w instancji odwoławczej.

Zażalenie na postanowienie o kosztach postępowania apelacyjnego wniósł uczestnik F. L. – B., zarzucając obrazę przepisów postępowania, tj. art. 102 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. przez jego niezastosowanie, art. 520 § 3 k.p.c. na skutek jego niewłaściwego zastosowania; art. 520 § 1 k.p.c. w wyniku jego niezastosowania oraz art. 361 w zw. z art. 328 § 2 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w następstwie ich niezastosowania, polegającego na nieuzasadnieniu przyczyn obciążenia uczestnika kosztami postępowania odwoławczego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W literaturze i w judykaturze wyjaśniono, że w sprawie o ustanowienie służebności drogi koniecznej, ze względu na to, że zainteresowani nie mają wspólnych interesów, nie stosuje się w zasadzie art. 520 § 1 k.p.c. (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2010 r., III CZ 46/10, OSNC 2011, nr 7-8, poz. 88).

Wykładnia zawartego w art. 520 § 2 i 3 k.p.c. pojęcia sprzeczności interesów może budzić wątpliwości. Skoro jednak przepis ten odnosi się do rozliczenia kosztów pomiędzy uczestnikami, tj. osobami, których praw dotyczy wynik postępowania (art. 510 § 1 k.p.c.), to reguły wykładni systemowej i logicznej pozwalają przyjąć, że sprzeczność interesów zachodzi wtedy, gdy postanowienie kończące postępowanie w sprawie może wywrzeć wpływ dla jednych zainteresowanych na zwiększenie, a dla innych na zmniejszenie sfery ich uprawnień, np. w sprawie o ustanowienie drogi pomiędzy występującym z takim wnioskiem a właścicielem nieruchomości, która ma zostać obciążona służebnością gruntową.

Sprzeczność interesów pomiędzy uczestnikami daje sądowi możliwość włożenia na uczestnika, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone,

obowiązku zwrotu kosztów postępowania poniesionych przez innego zainteresowanego (art. 520 § 3 k.p.c. zd. 1 k.p.c.). Regulacja ta zbliża się w pewnym sensie do unormowania zawartego w art. 98 § 1 k.p.c., gdyż ustawodawca musiał uwzględnić niebudzący wątpliwości fakt, że niejednokrotnie pomiędzy uczestnikami postępowania nieprocesowego toczą się spory i wtedy w pewnym sensie upodabnia się ono do procesu, w którym można usytuować poszczególnych zainteresowanych w pozycji wygrywający - przegrywający (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 lipca 1960 r., I CR 640/60, OSN 1961, nr 4, poz. 109).

Należy jednak podkreślić, że sytuacja w postępowaniu nieprocesowym jest inna niż w procesie, w którym przegranie sprawy z reguły wywołuje skutek w postaci obowiązku zwrotu kosztów. Wynika to wprost z zawartego w art. 520 § 2 i 3 k.p.c. wyrażenia „sąd może”. W postępowaniu nieprocesowym sąd ma więc możliwość oceny, czy rodzaj sprawy, jej okoliczności, wątpliwość występujących w niej zagadnień prawnych czyniły i w jakim zakresie nietrafność, lub nawet oczywistą niesłuszność stanowiska któregoś z uczestników w tym sensie „przegrywającego sprawę” i w zależności od tej oceny odmówić zasądzenia, albo zasądzić zwrot kosztów. Rozwiązanie to jest elastyczne i uwzględnia różnorodność spraw rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym. W procesie tymczasem muszą istnieć dopiero „wypadki szczególnie uzasadnione” (art. 102 k.p.c.), a więc występujące sporadycznie, aby stronę przegrywającą sąd mógł zwolnić całkowicie lub częściowo od obciążenia jej zwrotem kosztów. Choć przegrywającym sprawę w rozumieniu art. 520 § 3 k.p.c. jest ten uczestnik, którego wnioski zostały oddalone lub odrzucone, to nie w każdym wypadku nieuwzględnienia środka zaskarżenia istnieje podstawa do zasądzenia od występującego z nim na rzecz uczestników wnoszących o jego nieuwzględnienie kosztów postępowania związanych z jego rozpoznaniem.

Zażalenie jest uzasadnione, gdyż Sąd drugiej instancji, oddalając apelację wniesioną przez uczestnika F.L . – B., skoro nie wchodziły w rachubę przesłanki do zastosowania zasady określonej w art. 520 § 1 k.p.c., powinien był uzasadnić zastosowanie wyjątku przewidzianego w art. 520 § 3 k.p.c. Sąd Okręgowy tego nie dokonał w zaskarżonym postanowieniu, naruszając art. 328 § 2 w zw. z art. 13 § 2

k.p.c. (por. postanowienie SN z dnia 15 lutego 2012 r., I CZ 1/12, nie publ.). W takiej sytuacji treść uzasadnienia orzeczenia Sądu drugiej instancji uniemożliwia przeprowadzenie oceny podjętego rozstrzygnięcia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2010 r., V CZ 7/10, OSNC – ZD 2010, nr D, poz. 104).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 uwzględnił zażalenie i orzekł jak w sentencji postanowienia.